

Asia: VN/26445/2023

Lausuntopyyntö Kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietinnöstä

1 Yleiset huomiot

Yleiset huomiot

Kaupan liitto ry on ollut edustettuna oikeusministeriön työryhmässä, joka valmisti lausunnolla olevan kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietinnön. Kaupan liitto kiittää työryhmää hyvästä yhteistyöstä. Mietintö on pääosin onnistunut, mutta se ei kaikilta osin vastaa Kaupan liiton käsitystä direktiivien täytäntöönpanemiseksi vaadittavista säädöksistä. Kaupan liitto jättikin yhdessä Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:n kanssa eriävän mielipiteen mietintöön luottokelpoisuuden arviointia ja luottokelpoisuusarvioinnin laiminlyöntiä koskien.

2 Kuluttajaluottodirektiivin täytäntöönpano

2.1 Yleiset huomiot

-

2.2 Soveltamisalan laajennus

-

2.3 Luottokelpoisuuden arviointi ja sopimusoikeudelliset seuraamukset

Kuluttajansuojalain 7 luvun 14 § 1 momentti – luottokelpoisuuden arviointi

Kaupan liitto katsoo, että työryhmä on päättänyt kuluttajaluottodirektiivin 18 artiklan 3 kohdan osalta kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n 1 momentin muuttamisessa implementointiratkaisuun, joka on direktiivin edellyttämää sisältöä tiukempi. Säännös luotonottajan taustatietojen selvittämisestä on erittäin tärkeä luotonannon tasapainoisessa hallinnassa ja ylivelkaantumisen ehkäisemisessä, mutta sääntelyssä tulisi samalla ottaa huomioon keskenään hyvin erityyppisiä luottotyyppisiä ja luotonmyöntämistilanteita. Nyt esimerkiksi korottoman ja kuluttoman maksuajan tarjoaminen arkihyödykkeen ostamisessa on asetettu samaan asemaan määrältään korkean rahaluoton myöntämisen kanssa.

Työryhmän esittämä KSL 7 luvun 14 § 1 momentti ja sen perustelut pakottaisivat luotonantajat kaikissa luottotyypeissä, myös täysin korottomissa ja kuluttomissa luotoissa käyttämään positiivista luottotietorekisteriä kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseen. Saman 18 artiklan osalta Ruotsi ei ole säätämässä pakollista tietokokonaisuutta koskien kaikkia luottotyypejä tai ulkoisten tietokantojen pakkokäyttöä (Ett nytt konsumentkreditdirektiv SOU 2024:69). Ruotsi on asianmukaisesti perustellut ratkaisuaan sillä, että kaikki luottotyytit tai luotonmyöntötilanteet eivät edellytä laajan tietokokonaisuuden hankkimista eikä välttämättä lainkaan ulkoisten tietokantojen käyttöä. Yrityksellä saattaa olla esimerkiksi omalle asiakkaalleen myönnettävän luoton osalta itsellään käytössään olemassa olevan asiakkuuden, asiakastietojen ja siihen liittyvien luottomallinnusten ja muiden keinojen johdosta riittävä ja oikeasuhtainen tietoperusta yhdessä maksuhäiriötietojen kanssa kyseisen luotonhakijan tilanteen arvioimiseksi.

Mietinnössä esitetty velvollisuus positiivisen luottotietorekisterin käyttöön johtaisi korottomissa luotoissa, siis jopa pelkässä maksuajan tarjoamisessa kuluttajalle sekä verkkokaupan tavanomaisessa erämaksamisessa ostotapahtuman tarpeettomaan raskauttamiseen sekä mittavaan henkilötiedon keräämiseen, johon liittyy lisäksi saman pykälän 3 momentin velvollisuus säilyttää kaikkia 1 momentin velvoittamia tietoja 5 vuoden ajan luoton erääntymisestä. Ruotsi on katsonut mietinnössään, että tällainen tarpeettoman tiedon kerääminen ja pitkä säilyttäminen kaikissa luottotyypeissä olisi vastoin EU:n tietosuoja-asetuksen (GDPR:n) 5 artiklan minimiperiaatetta.

Positiivisen luottotietorekisterin käyttövelvollisuuden myötä Verohallinnon tulorekisteriyrityksikö saisi niin ikään muita markkinoilla toimivia tietopalveluita tarjoavia yrityksiä paremman aseman, vaikka nykyinen positiivista luottorekisteriä koskeva erityissääntely ei edellytä sen käyttämistä. Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin hinnat ovat korkeampia kuin kaupallisten luottotietopalveluiden hinnat.

Direktiiviä tiukempi ratkaisu vaikuttaisi tarjolla oleviin hyödykesidonnaisiin luottoihin, ml. tarjolla oleviin täysin korottomiin ja kuluttomiin maksun jaksoituksiin, joiden avulla kuluttajat voivat tehdä kotitaloudelleen tärkeitä arjen hankintoja jopa täysin ilman lisäkustannuksia (esim. puhelin). Jos tiedonhankintavelvollisuudet ja sitä kautta kustannukset esimerkiksi juuri tällaisten korottomien ja kuluttomien hankintojen osalta kasvavat, saattavat tällaiset maksuhäiriöisellekin kuluttajalle tärkeät, joustavat maksumahdollisuudet kadota kokonaan markkinasta. Lisäksi on syytä huomata, että verkkokaupan hyödykesidonnaisissa luotoissa esimerkiksi pesukonetta ostaessa nykyinen toimiva prosessi on täysin automatisoitu. Jos nyt suomalaisille verkkokaupoille luodaan kalliimpi, manuaalinen ja hitaampi mahdollisuus tarjota kuluttajille arjen hankintamenojen jaksottamista, niin on selvää, että sääntely toimii suomalaisen elinkeinoelämän ja erityisesti pienten kotimaisten verkkokauppojen kilpailuasemaa heikentävästi.

Kaupan liitto katsoo, että epäkohtien välttämiseksi 7 luvun 14 §:n 1 momentti tulisi implementoida esimerkiksi seuraavasti: ”Arviointi on tehtävä riittävien kyseessä olevan luoton luonteeseen, keston, arvoon ja riskeihin nähden tarpeellisten ja oikeasuhteisten tietojen perusteella, kuten

kuluttajan tuloja, menoja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien tietojen perusteella. Näitä tietoja tulee hankkia tarvittavista lähteistä kuten kuluttajalta ja luottotietorekistereistä.

Tietojen paikkansapitävyys on asianmukaisesti varmistettava.” Tämä ehdotus asettaa selkeän velvoitteen luotonantajalle hankkia kulloiseenkin luotonantotilanteeseen tarvittava tietoaaineisto, mutta samalla tarjoaa tarvittavan jouston keskenään hyvin erilaisten luotonmyöntötilanteiden oikeasuhtaiseksi hoitamiseksi.

Kuluttajansuojalain 7 luvun 14 § 5 momentti – Luottokelpoisuusarvioinnin laiminlyönnin ankara sääntely

Sanktio luottokelpoisuuden arviointia koskevasta laiminlyönnistä edellä kuvatun 7 luvun 14 § 1 momentin velvoitteiden nojalla on erittäin ankara ja laaja: ”Jos luotonantaja rikkoo...kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan”. Säännöksen mukaan eroa ei tehdä pienten ja toisaalta räikeiden rikkomusten välillä. Sanktion kohtuullisuus ja oikeasuhtaisuus tulisi huomioida esimerkiksi seuraavasti: ”Jos luotonantaja muutoin kuin vähäisessä määrin rikkoo...”. Vähäisen virheen, esimerkiksi puute tuloseelvityksen ajallisessa pituudessa, ei tulisi johtaa luotonantajan koko taloudellisen ansainnan menettämiseen koko luottosuhteen ajalta tai mahdollisesti jopa yrityksen koko luottokannan osalta.

2.4 Rekisteröintivelvollisuuden laajennus

-

2.5 Muut huomiot

Luotonvälittäjän määritelmä

Luotonvälittäjän määritelmästä tulee saada selkeä soveltamisalalausuma lakiehdotukseen, jossa todetaan, että maksupalveluntarjoajien valmiita ”maksupalvelutarjottimia” käyttävät kaupat eivät sisälly luotonvälittäjän määritelmään. Tällainen maksupalvelutarjottimen käyttö ei ole ”korvausta vastaan toimimista”, sillä kaupat päinvastoin maksavat maksupalveluntarjoajille. Kun kauppialla on tavanomaisesti esim. suoraan Svealta, Paytraililta, Klarnalta tms. hankittu kauppiaille maksullinen luotollisia vaihtoehtoja sisältävä maksuvaihtoehtojen tarjoama tai muunlainen luotontarjoajan tarjoama käytössä, niin kyseessä on direktiivin tarkoittama ”tutustuttaminen”, eikä kauppa tällöin tule katsoa luotonvälittäjäksi.

3 Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

-

4 Vaikutusten arviointi

4.1 Kuluttajaluottodirektiivin täytäntöönpano

Mietinnössä luottokelpoisuuden arviointiin esitetty velvollisuus positiivisen luottotietorekisterin käyttöön johtaisi korottomissa luotoissa, siis jopa pelkässä maksuajan tarjoamisessa kuluttajalle sekä verkkokaupan tavanomaisessa erämaksamisessa ostotapahtuman tarpeettomaan raskauttamiseen sekä mittavaan henkilötiedon keräämiseen, johon liittyy lisäksi saman pykälän 3 momentin velvollisuus säilyttää kaikkia 1 momentin velvoittamia tietoja 5 vuoden ajan luoton erääntymisestä. Ruotsi on katsonut mietinnössään, että tällainen tarpeettoman tiedon kerääminen ja pitkä säilyttäminen kaikissa luottotyypeissä olisi vastoin EU:n tietosuoja-asetuksen (GDPR:n) 5 artiklan minimiperiaatetta.

Positiivisen luottotietorekisterin käyttövelvollisuuden myötä Verohallinnon tulorekisteriyrityksille saisi niin ikään muita markkinoilla toimivia tietopalveluita tarjoavia yrityksiä paremman aseman, vaikka nykyinen positiivista luottorekisteriä koskeva erityissääntely ei edellytä sen käyttämistä. Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin hinnat ovat korkeampia kuin kaupallisten luottotietopalveluiden hinnat.

Direktiiviä tiukempi ratkaisu vaikuttaisi tarjolla oleviin hyödykesidonnaisiin luottoihin, ml. tarjolla oleviin täysin korottomiin ja kuluttomiin maksun jaksotuksiin, joiden avulla kuluttajat voivat tehdä kotitaloudelleen tärkeitä arjen hankintoja jopa täysin ilman lisäkustannuksia (esim. puhelin). Jos tiedonhankintavelvollisuudet ja sitä kautta kustannukset esimerkiksi juuri tällaisten korottomien ja kuluttomien hankintojen osalta kasvavat, saattavat tällaiset maksuhäiriöisellekin kuluttajalle tärkeät, joustavat maksumahdollisuudet kadota kokonaan markkinasta. Lisäksi on syytä huomata, että verkkokaupan hyödykesidonnaisissa luotoissa esimerkiksi pesukonetta ostaessa nykyinen toimiva prosessi on täysin automatisoitu. Jos nyt suomalaisille verkkokaupoille luodaan kalliimpi, manuaalinen ja hitaampi mahdollisuus tarjota kuluttajille arjen hankintamenojen jaksottamista, niin on selvää, että sääntely toimii suomalaisen elinkeinoelämän ja erityisesti pienten kotimaisten verkkokauppojen kilpailuasemaa heikentävästi.

Kaupan liitto katsoo, että epäkohtien välttämiseksi 7 luvun 14 §:n 1 momentti tulisi implementoida esimerkiksi seuraavasti: ”Arviointi on tehtävä riittävien kyseessä olevan luoton luonteeseen, keston, arvoon ja riskeihin nähden tarpeellisten ja oikeasuhteisten tietojen perusteella, kuten kuluttajan tuloja, menoja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien tietojen perusteella. Näitä tietoja tulee hankkia tarvittavista lähteistä kuten kuluttajalta ja luottotietorekistereistä. Tietojen paikkansapitävyys on asianmukaisesti varmistettava.” Tämä ehdotus asettaa selkeän veloitteen luotonantajalle hankkia kulloiseenkin luotonantotilanteeseen tarvittava tietoaineisto, mutta samalla tarjoaa tarvittavan jouston keskenään hyvin erilaisten luotonmyöntötilanteiden oikeasuhtaiseksi hoitamiseksi.

4.2 Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

5 Muut huomiot

Muut huomiot

Mietinnössä ei ole ehdotettu merkittäviä muutoksia ajoneuvorahoitukseen liittyen. Kaupan liitto katsoo, että tämä on perusteltua, sillä nykytilassa ei ole tunnistettavissa ongelmia, jotka edellyttäisivät sääntelymuutoksia.

Suomessa tehdään vuosittain kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välillä yli 400 000 autokauppaa, joista suurimpaan osaan liittyy rahoitusta. Valtaosa autokaupoista eli 59 % rahoitettiin osamaksulla, joka on kuluttajan kannalta turvallinen rahoitusmuoto.

Sopimusrakenteeltaan osamaksu on selkeä kertaluotto, jonka korko- ja kulutaso on maltillinen. Osamaksu ei ole pikavippi, vaan rinnastuu kohdevakuudellisena luottona asuntoluottoon, myös korko- ja kulutasoltaan. Kumpikin on perushyödykkeen rahoittamista, jossa vaaditaan omarahoitusosuutta. Kohteen vakuus rajaa riskiä ja kuluttajien velkaantumista. Sekä asuntoluotossa että osamaksurahoituksessa luoton perustamiskustannukset eivät ole sidottuja luottoaikaan tai luoton määrään, ne ajoittuvat perustamishetkeen ja poikkeavat siten mm. pikavipeistä.

Ylivelkaantumisen näkökulmasta osamaksu ei ole käytännössä aiheuttanut ongelmia. Merkittävä syy tähän on, että osamaksukaupassa kuluttaja voi milloin tahansa vapautua velastaan kokonaan tai suurilta osin myymällä osamaksusopimuksen vakuutena toimivan ajoneuvon. Kuluttaja voi tällä tavoin merkittävästi pienentää velkataakkaansa, mikäli hänen taloudellisessa tilanteessaan tapahtuu yllättäviä muutoksia. Kun vakuuden omistajaksi on viranomaisen ylläpitämässä rekisterissä merkitty luotonantaja, kuluttaja ei kuitenkaan voi myydä ajoneuvoa ilman rahoittajan lupaa. Tämä varmistaa sen, että vakuuden myynnistä saatavia rahoja ei voida käyttää mihinkään muuhun, kuin sitä koskevan luoton maksamiseen. Näin ollen osamaksu ei aiheuta pitkäkestoisia maksuvaikeuksia, eikä johda ylivelkaantumiskierteen pahenemiseen edes kuluttajan kohtaamissa vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa. Ajoneuvon jäännösarvo mitoitetaan siten, että se on loppuvelkaa suurempi, joten osamaksurahoitus käytännössä mahdollistaa ajoneuvoa koskevasta velasta vapautumisen, tai jopa säästämisen. Lisäksi osamaksukaupoissa luoton takaisinmaksun seuranta ja asiakaspalvelu luottosopimuksessa sovitun maksuohjelman aikana on kattavaa ja ajantasaista.

Kunnioittavasti

Kaupan liitto ry

Kari Luoto

toimitusjohtaja

Tea Taivalkoski

Asiantuntija

Hiilamo Simo
Kaupan liitto ry